

शिक्षा मंडल, वर्धा द्वारा संचालित,
श्रीकृष्णदास जाजू ग्रामीण सेवा महाविद्यालय,
पिपरी, वर्षा – ४४२००१
संलग्न : एप्टेंबर तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ, नागपूर

राष्ट्रीय सेवा योजना

विद्यापीठस्तरीय उत्कृष्ट रासेयो महाविद्यालय एकक पुरस्कार प्राप्त पथक - २०१६

विशेष शिविर अहवाल

दि. २२.१२.२०१९ ते दि. २९.१२.२०१९

मौजा पानवाडी, ता. आर्वा, जि. वर्धा.

डॉ. राजेश देशपांडे
रा.से.यो. कार्यक्रम अधिकारी
श्रीकृष्णदास जाजू ग्रामीण सेवा महाविद्यालय,
पिपरी-वर्धा

डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत
प्राचार्य
श्रीकृष्णदास जाजू ग्रामीण सेवा महाविद्यालय,
पिपरी-वर्धा

शिक्षा मंडळ, वर्धा द्वारा रांचालित,
श्रीकृष्णदास जाजू ग्रामीण सेवा महाविद्यालय, पिपरी-वर्धा
(विद्यापीठस्तरीय उत्कृष्ट रासेयो महाविद्यालय एकक पुरस्कार प्राप्त पथक)
राष्ट्रीय सेवा योजना पथक
विशेष शिविर अहवाल २०१९—२०

‘राष्ट्रीय एकात्मता व स्वच्छ भारत अभियानासाठी युवाशक्ती शिविर’
मौजे पानवाडी, ता. आर्वा, जि. वर्धा

महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना पथकाचे महाविद्यालयस्तरीय ‘राष्ट्रीय एकात्मता व स्वच्छ भारत अभियानासाठी युवाशक्ती’ या संकल्पनेवर आधारित विशेष शिविर दिनांक २२ डिसेंबर २०१९ ते २९ डिसेंबर २०१९ या कालावधीत मौजा पानवाडी, ता.आर्वा, जि. वर्धा येथे शिविरार्थी व ग्रामरथांच्या उपरिथीत मोठ्या उत्साहात संपन्न झाले. या शिविरांतर्गत ग्रामविकासाचे वेगवेगळे उपक्रम तरेच विविध समाजप्रबोधनात्मक कार्यक्रम शिविर संयोजक मा. डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत यांच्या मार्गदर्शनात शिविर प्रमुख डॉ. राजेश देशपांडे व कार्यक्रम अधिकारी प्रा. मिलिंद माने यांच्या नेतृत्वात रावविण्यात आले. या शिविरामध्ये ४१ मुली व ३४ मुले असे एकूण ७५ स्वयंसेवक सहभागी झाले होते.

शिविराचा उद्घाटन कार्यक्रम मा. सौ. जयश्रीताई गफाट, सभापती, शिक्षण व आरोग्य समिती, जिल्हा परिषद वर्धा, मा. सौ. शीलाताई पवार, सभापती, पंचायत समिती, आर्वा, श्री. संजय गायकवाड, पोलीस निरीक्षक, खरांगणा पोलिस स्टेशन, श्री. विवेक जमदाडे, गटविकास अधिकारी, पंचायत समिती, आर्वा, मा. श्री. विनेश काकडे, जानकीदेवी बजाज ग्रामविकास संस्था, वर्धा, श्री पुरुषोत्तम भुतडा सरपंच, पानवाडी उपस्थित होते. मा. श्री. भरतभाऊ भुतडा, अध्यक्ष, शाळा व्यवस्थापन समिती, मा. श्री. नीशाद अली, पोलीस पाटील, मा. श्री. श्यामराव पेंडके, मुख्याध्यापक, मा. श्री. एम. डी. शेळके, सचिव, ग्रामपंचायत पानवाडी, मा. श्री. दीपक लाहोटी यांच्या प्रमुख उपस्थितीत व प्राचार्य डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत यांच्या अध्यक्षतेखाली उत्साहात संपन्न झाला. कार्यक्रमास सर्वच ग्रामस्थ बंधु-भगिनी यांची उत्साहवर्धक उपस्थिती होती.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला रासेयो सांस्कृतिक कला-पथकाने विद्यापीठ गीत, रासेयो गीत सादर करून शिविराची वातावरणनिर्मिती केली. शिविर प्रमुख डॉ. राजेश देशपांडे यांनी प्रास्ताविकातून शिविर आयोजनाची भूमिका मांडून शिविर कालावधीत होणाऱ्या उपक्रमांची व दिनचर्येची माहिती दिली. प्राचार्य डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत यांनी मार्गदर्शन केले. सर्व ग्रामस्थ बंधु भगिनिंनी विविध कार्यक्रमात सक्रियतेने सहभागी होऊन संधीचा लाभ घ्यावा असे आवाहन केले. प्रमुख अधिती मा. सौ. जयश्रीताई गफाट यांनी शिविर आयोजनाचे महत्त्व सांगून शिविराच्या पद्धतशीर नियोजनाचे कौतुक केले. ग्रामस्थांनी ग्रामविकासाकरिता या शिविराचा उपयोग करून घ्यावा असे आवाहन केले. श्री. संजय गायकवाड यांनी शिविराच्या माथ्यमातून गावविकासाच्या

संधी मिळतात. त्यामध्ये गावकच्यांचे सहकार्य महत्त्वाचे असते. असे प्रतिपादन केले. श्री. विवेक जमदाडे यांनी शिविर कालावधीत गावातील वातावरण प्रसन्न व उत्साहवर्धक असते त्यामुळे ग्रामस्थांनी एकोप्याचा संदेश देत गावाच्या विकासात योगदान घावे असे आवाहन केले. उपस्थित इतर मान्यवरांनी शिविराला शुभेच्छा दिल्या.

शिविराची दिनचर्या -

पनवाडी ग्रामवासीयांकरिता शिविराची दिनचर्या ग्रामविकासाची नवी पहाट फुलविणारी प्रेरणा देणारी ठरली तर शिविरार्थ्यांकरिता अनुभवातून व्यक्तिमत्त्व विकासाची दिशा देणारी होती. शिविराच्या दिनचर्येचा प्रारंभ पहाटे ५.०० वाजता 'घनश्याम सुंदरा श्रीधरा अरुणोदय झाला' या मंगल भूपाळीने होत असे. सकाळी ५.५५ वाजता सर्व विद्यार्थ्यांच्या उपस्थिती वरोवरच प्रत्येक गटातील सदस्याच्या हजेरीची माहिती त्या गटाचा प्रमुख सादर करायचा. राष्ट्रगीतानंतर लोकप्रबोधनाच्या विविध विषयावर चिंतन घायचे. चिंतनाचे प्रेरणादारी व भावस्पर्शी विचार मनात रुजवत जागर दिंडीला उत्स्फूर्त प्रारंभ घायचा. या जागर दिंडीत गावातील भजनी मंडळ, ग्रामस्थ बंधु-भगिनी, बालगोपाल या सर्वांचा मोठ्या उत्साहात सहभाग असायचा. ग्रामस्थ आपल्या घरासमोरील जागा स्वच्छ करून रांगोळ्यांनी दिंडीचे मोठ्या उत्साहात स्वागत करायचे. दारासमोर थोर महापुरुषाचे फोटो ठेवून फुलांच्या रांगोळ्यासह महापुरुषांचे विचार व महत्त्व यामधून प्रकर्षने जाणवत होते.

जनजागृती करण्यासाठी जागर दिंडीमध्ये समाज प्रबोधनपर म्हणी, घोषवाक्य, सुविचार यांच्या घोषणा देण्यात येत असत. 'झाडे लावा एक हजार गाव होईल हिरवेगार', 'मोरीचे पाणी शोषखड्यात सोडा', 'दारुने झिंगला संसार भंगला', 'कावळा म्हणतो काव काव माणसा-माणसा झाडे लाव', 'सफाई में खुदाई है ', 'काशमीर हो या कन्याकुमारी भारतमाता एक हमारी' इत्यादी घोषवाक्य तर 'लावा लावा हो झाड लावा', 'जोडा भारत जोडो भारत', 'हम जवान आझाद वतन के ऑधी से टकरायेंगे' अश्या प्रकारची गीते, स्फूर्ती गीते, देशभक्तीपर गीते शिविरार्थ्यांसोबत ग्रामस्थ बंधु-भगिनी व बालगोपाल उत्साहाने गात असत. यामुळे ग्रामस्थांची मने जोडली गेली. त्यांच्या मध्ये नवीन उर्जा व नवीन चेतना निर्माण झाली.

जागरदिंडीनंतर शिविरार्थी व ग्रामस्थ युवक-युवती सकाळच्या प्रहरी धावणे, योगासने, कवायती करीत असत. शरीर सुदृढ राखण्याकरिता नियमित व्यायामाची गरज असते हा संदेश त्यातून मिळाला. शिविराचे नियोजन उत्तम असल्यामुळे शिविराची दिनचर्या घड्याळाच्या काट्याप्रमाणे चालत असे. वेळेचे महत्त्व, शिस्त, स्वयंशासन, स्वालंबन, सहकार्य, नम्रता, आदरभाव, सामाजिक बांधिलकी यामुळे शिविरार्थी व ग्रामस्थांचा आत्मविश्वास दृढ झाला.

श्रमसंस्कार -

'श्रम ही हैं श्रीराम हमारा' याप्रमाणे विद्यार्थ्यांवर श्रमाचे संस्कार घावे, त्यांना श्रमाचे महत्त्व कळावे या उद्देशाने शिविर कालावधीत सकाळी ७.३० ते ११.०० या वेळात श्रमसंस्कार प्रकल्प राबविण्यात आला.

श्रमसंस्कारचे माध्यमातून शिविरार्थी व ग्रामस्थ बंधु-भगिनी यांनी गावातील ग्रामपंचायत कार्यालयासमोरील नाल्याची स्वच्छता आली. तसेच या नाल्याचे खोदकाम साधारण २५० फूट लांब २० फूट रुंद व दीड फूट खोल याप्रमाणे करण्यात आले. गावावाहेरील स्मशानभूमीची साफसफाई व सौंदर्यकरण करण्यात आले. शाळेचे मैदान स्वच्छ करण्यात आले. रस्त्यावर येणारे सांडपाणी रस्त्याच्या बाजूला नाली काढून व्यवस्थित करण्यात आले. गावातील रस्त्याची सफाई, तसेच रस्त्यावर असलेल्या शौचावर राखड टाकून रस्ते स्वच्छ करण्यात आले. गावात स्वच्छता अभियान राववून स्वच्छतेचा संदेश कृतीमधून देण्यात आला. या कार्यात गावच्या सरपंच, उपसरपंच, सदस्य व ग्रामस्थांनी उत्स्फुर्त सहभाग घेतला.

ग्रामस्थांचे मनपरिवर्तन केल्यामुळे गाव स्वच्छ व निर्मल करण्याची दिशा त्यांना मिळाली व ग्रामस्थांसमोर स्वच्छतेचा आदर्श निर्माण करण्यासाठी व गाव हगणदारीमुक्त करण्यासाठी शिविरार्थी, शिविरार्थिनी यांकरिता वेगवेगळ्या चराचे संडासांची व्यवस्था करण्यात आली होती. कमी खर्चात शौचालय तयार करण्यावाबत माहिती व मार्गदर्शन देण्यात आले. शौचालयासाठी शिविरार्थ्यांनी उघड्यावर न जाता चराच्या संडासाचा वापर करून स्वच्छतेचा संदेश कृतीमधून गावकन्यांना दिला.

बौद्धिक विकास -

गावाची स्थिती तसेच गावकन्यांची गरज व रुची लक्षात घेवून त्यांना विविध विषयावर आधारित तांत्रिक ज्ञान उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने विषयतज्ज्ञांद्वारा विविध विषयावर मार्गदर्शनाचे सत्र आयोजित करण्यात आले. त्यात 'हरभरा पिकाची लागवड व व्यवस्थापन' या विषयावर श्री आकाश वादाफळे, 'परसबाग व्यवस्थापन' या विषयावर डॉ. रवींद्र हवा, 'फळभाजी प्रक्रिया व्यवस्थापन' या विषयावर प्रा. स्नेहल देशमुख, 'पशुसंवर्धन' या विषयावर डॉ. एस. एन. कुलकर्णी, 'मशरूम : स्वयंरोजगाराचे दालन' या विषयावर डॉ. प्रशांत धरपाल, 'ग्रामीण युवकांसाठी संवादकौशल्य' या विषयावर प्रा. के. एन. बारसे, 'हरभयाच्या अळीचे एकात्मिक पद्धतीने व्यवस्थापन' या विषयावर प्रा. राजेंद्र खर्चे, 'जनावरांचे प्राथमिक आरोग्य, रोगनिदान व प्रतिबंधात्मक उपाय' या विषयावर डॉ. ए. व्ही. बुचे यांनी शिविरार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

व्यक्तिमत्त्व विकास -

युवक - युवतीमध्ये आत्मविश्वास व सकारात्मक दृष्टीकोन निर्माण व्हावा, युवकांच्या उर्जेचा वापर विधायक कार्यामध्ये व्हावा व त्यांच्यामध्ये वैचारिक मंथन घडून आणण्याकरिता शिविरार्थ्यांना विविध स्पर्धाच्या माध्यमातून संधी उपलब्ध करून देण्यात आली. वक्तृत्व स्पर्धा, गटचर्चा, संस्कार लेखन, समयस्फूर्तभाषण स्पर्धा, स्वतःला ओळखा, प्रश्न मंजुषा इत्यादी व्यक्तिमत्त्व विकासाला पोषक उपक्रम आयोजित करण्यात आले. सांस्कृतिक विचाराचे आदान प्रदान होऊन राष्ट्रप्रेम, राष्ट्रभक्ती, सर्वधर्मसमभाव, समाजसेवा ही मूल्य शिविरार्थ्यांना जपावी लागतात. शिविर कालावधीत श्रद्धा, विवेक, प्रेम, सहकार्य, सामाजिक दायित्व, स्वावलंबन

इत्यादि जीवनाला पूरक अशी उदात्त मूल्ये शिविरार्थीच्या अंगी रुजती. त्यांच्यात सकारात्मक वदल दिसून आला.

पशुचिकित्सा कृती शिबिर -

शेती हा ग्रामीण भागातील लोकांचा मुख्य व्यवसाय आहे आणि त्याकरिता पशुधनसुधा महत्वाचे ठरते. पशुधनाच्या उपचाराची व औषधोपचाराची सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने दिनांक २८.१२.२०१९ रोजी पशुवैद्यकीय दवाखाना, पानवाडी येथे डॉ. संजय चुटे, प्रमुख, फिरते पशुरोग निवारण पथक व त्यांची चमू तसेच डॉ. हेमंत नाईक, पशुचिकित्सक, जानकीदेवी बजाज ग्रामविकास संस्था, वर्धा, व त्यांची चमू यांच्या सहकार्याने पशुचिकित्सा कृती शिबिर संपन्न झाले. या शिविरात पशूंची गर्भधारणा तपासणी, वंद्यत्व निदान व उपचार, जंतनाशक औषधी पाजणे, गोचिड व गोमाशा निर्मूलन अशा विविध आजारांबाबत एकूण ३२ जनावरांची तपासणी व उपचार करण्यात आले. शिविराला पशुपालकांचा चांगला प्रतिसाद मिळाला.

आरोग्य तपासणी शिबिर -

चांगले आरोग्य माणसाच्या प्रगतीला गती देणारे असते. परंतु ग्रामीण भागात आरोग्याबाबत वरीच उदासीनता दिसून येते. त्यामुळे आजाराचे प्रमाण वाढत जाते. या सर्व बाबी लक्षात घेवून दिनांक २६.१२.२०१९ रोजी पानवाडी गावातील ग्रामस्थांसाठी आरोग्य तपासणी शिविराचे डॉ. प्रणोती अहीर, वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्र, पानवाडी व त्यांची चमू यांच्या सहकार्याने आयोजन करण्यात आले. या शिविराचा लाभ गावातील ६५ रुग्णांनी लाभ घेतला. आरोग्य तपासणी मध्ये सिकलसेल, रक्तातील हिमोग्लोबीन तपासणी, हिवताप तपासणी, रक्तदाब तपासणी व मधुमेह तपासणी करण्यात आली.

खेळ -

खेळ हा आपल्या आरोग्याकरीता अधिक महत्वाचा आहे. खेळामुळे आपल्यामध्ये एक वेगळी उर्जा निर्माण होते. शिविराच्या दिनचर्येप्रमाणे सायंकाळी क्रीडा प्रशिक्षक श्री. सागर मोरे यांच्या मार्गदर्शनात विविध स्पर्धा, मैदानी खेळ घेण्यात येत असत. त्यामुळे शरीराला चांगले वळण लागण्याबरोबर स्फूर्ती, ताजेपणा, चैतन्य, तसेच शरीरात रक्त संचार चांगल्या पद्धतीने होत असल्यामुळे मनसुधा प्रसन्न राहवयास मदत होते. कबड्डी खो-खो, व्हॉलीबॉल व सामाजिक खेळ गट-गटामध्ये खेळले जात असत. ग्रामस्थ युवक व शिविरार्थी एकत्र मिळून खेळाचा आनंद घ्यायचे. त्यामुळे युवक युवर्तीमध्ये मोठा उत्साह निर्माण होत असे.

प्रार्थना -

मन प्रफुल्लित होण्याकरिता प्रार्थना उपयुक्त ठरते. प्रार्थनेमुळे मन प्रसन्न होऊन शरीरात नवीन उर्जा संचारण्याचे कार्य होत असते. शिविरात दररोज सायंकाळी ६.०० ते ६.३० या वेळात प्रार्थनेचे आयोजन करण्यात येत असे. स्फूर्तीगीते, जागरगीते, देशभक्तीपर गीतांचे गायन झाल्यानंतर प्रार्थनेला प्रारंभ होत असे.

‘इतनी शक्ती हमें दे ना दाता’, ‘खरा तो एकचि धर्म’ या प्रार्थनेबरोबरच अभंग, गौळणी, भजन यांचे सामुहिक गायन व्हायचे. यामुळे शिविरार्थी व ग्रामस्थांमध्ये नवचैतन्य निर्माण होऊन सकारात्मक विचार करण्यास ते प्रवृत्त होत असत.

सांस्कृतिक कार्यक्रम -

ग्रामस्थांमध्ये सकारात्मक परिवर्तन घडवून आणण्यासाठी सांस्कृतिक कार्यक्रम हे एक प्रभावी माध्यम आहे. पानवाडी येथे शिविरांतर्गत सांस्कृतिक कार्यक्रमाद्वारे प्रभावी लोकप्रबोधन करण्यात आले. नियोजित वेळेनुसार कार्यक्रमाला प्रारंभ व्हायचा. रासेयो सांस्कृतिक कलापथकाद्वारे पथनाट्य, नकला, जागरणीते, स्फूर्तीगीते, देशभक्तीपर गीते, तुंबडी गीते इत्यादी द्वारा व्यसनमुक्ती, पर्यावरण, वृक्षरोपण, स्त्रीभूषणहत्या, धुम्रपान, तंबाखू व गुटखा सेवन, अंधश्रद्धा, साक्षरता, राष्ट्रीय एकात्मता, हगणदारीमुक्त गाव, ग्रामीण स्वच्छता इ. विषयांवर मार्गदर्शन करण्यात आले. ‘भोंदूबाबाची भंबेरी’, ‘आम्ही लेकी कष्टकच्यांच्या’, ‘कचरापेटी’ ‘स्त्रीभूषणहत्या’, ‘ग्रामीण स्वच्छता’, ‘आपण सारे एक’, ‘गांधी तुम्हारे देश में’, ‘थांबा काय करता’ ‘जलसाक्षरता’ अशा विविध विषयावरील पथनाट्यांसोबतच नाट्यछटा, मूकनाट्य, लोकनृत्य, आदिवासी नृत्य, तसेच विविध प्रकारची लोकगीते सादर करण्यात आली. पानवाडी येथील ग्रामस्थ युवक-युवती तसेच बालकांनी त्यांचे लोककलात्मक कार्यक्रम सादर केले. उच्च प्राथमिक शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी अप्रतिम सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले. तसेच पानवाडी जवळील भादोड या गावातील शालेय विद्यार्थ्यांनी श्री उर्ईके ह्यांच्या मार्गदर्शनाखाली सादर केलेले आदिवासी नृत्य व मूकनाट्य प्रेक्षकांच्या कौतुकास पात्र ठरले. पानवाडी येथील श्री. कापटे व सहकाऱ्यांच्या गुरुदेव सेवा भजनी मंडळ यांनी अप्रतिम भजने गाऊन लोक प्रबोधन केले. समाजाचे प्रबोधन व राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांचे विचार समाजात रुजविण्यासाठी लोकप्रिय सप्तखंजेरीवादक कीर्तनकार श्री. दीपक भांडेकर यांनी किर्तनाद्वारे समाजप्रबोधन केले.

रांगोळी स्पर्धा -

शिविरातील प्रत्येक कार्यक्रमात ग्रामस्थांचा सक्रीय सहभाग दिसून आला. गावातील महिलासुखा मोठ्या प्रमाणात सहभागी व्हायच्या. त्यांच्याकरिता रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. महिला व युवतींनी मोठ्या प्रमाणात रांगोळी स्पर्धेत सहभाग घेतला. रांगोळीच्या माध्यमातून वेगवेगळा संदेशसुध्दा देण्याचा प्रयत्न गावातील महिलांनी केला. रांगोळ्यांचे परीक्षण करून पारितोषिके देण्यात आलीत. यामध्ये सौ. प्रीती आत्राम, कु. सानिका ढोक व कु. तृप्ती भुतडा यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक प्राप्त केला.

ग्रामस्वच्छता -

ग्रामस्थांना स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून देण्यासाठी ‘राष्ट्रीय एकात्मता व स्वच्छ भारत अभियानासाठी युवशक्ती शिविर’ या संकल्पनेवर आधारित विशेष शिविरामध्ये विविध उपक्रम राबविण्यात आले. यामध्ये दोन

प्रकारच्या स्वच्छतेवर भर देण्यात आला. एक मनाची स्वच्छता व दुसरी परिसर स्वच्छता. मनाच्या स्वच्छतेकरिता शिविरामध्ये जागरदिंडी, भजन, लोकनृत्ये, पथनाट्ये, स्फूर्तीगीते, राष्ट्रभक्तीपर गीते इत्यादिंच्या माध्यमातून प्रयत्न करण्यात आले. गावाचा परिसर स्वच्छतेकरिता ग्रामस्थ व शिविरार्थांनी संपूर्ण गाव स्वच्छ केले. नालीची सफाई, सांडपाण्याची व्यवस्थाकरण्यासाठी रस्त्याच्या बाजूला नाली काढण्यात आली. रस्त्यावरील शौचावर राख टाकून घाण साफ करण्यात आली. अशा प्रकारे शिविरार्थी व ग्रामस्थांनी हातात झाडू घेवून गाव स्वच्छ करत कृतीतून स्वच्छतेचा संदेश दिला.

शिविर समारोप समारंभ -

सात दिवस चाललेल्या शिविराचा समारोप दिनांक २९ डिसेंबर २०१९ रोजी करण्यात आला. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत यांच्या अध्यक्षतेखाली व श्री प्रशांत इंगळे तिगावकर, उपाध्यक्ष, किसान मोर्चा, महाराष्ट्र राज्य, श्री जयंत कावळे, श्री पुरुषोत्तम भुतडा, सरपंच, श्री विलास आत्राम, उपसरपंच, सौ सुवर्णा ढोमणे, सदस्य, श्री भरत भाऊ भुतडा, अध्यक्ष, शालेय शिक्षण समिती, पानवाडी, श्री नौशाद अली, पोलीस पाटील, श्री शामराव पेंडके, मुख्याध्यापक, माजी सरपंच सौ. वंदनातार्ड ढोक व श्री दीपक लाहोटी यांच्या प्रमुख उपस्थितीत समारोप समारंभ उत्साहात संपन्न झाला. कार्यक्रमास सर्वच ग्रामस्थ बंधु-भगिनी यांची उत्साहवर्धक उपस्थिती होती. मान्यवरांनी ग्रामस्थ व शिविरार्थांसोबत श्रमसंस्कारामधून गावात केलेल्या कामाची पाहणी केली. त्यानंतर कार्यक्रमास्थळी मान्यवरांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन करण्यात आले. या प्रसंगी रासेयो गीत व विद्यापीठ गीत सादर करण्यात आले.

शिविरादरम्यान राबविण्यात आलेल्या विविध उपक्रमांची माहिती शिविरप्रमुख डॉ. राजेश देशपांडे यांनी प्रास्ताविक व अहवाल वाचनातून सादर केली. ग्रामस्थ श्री. दीपक लाहोटी, यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. शिविरार्थांकडून श्री. सुशील धुर्वे व कु. प्रांजली गलांडे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते शिविरार्थांना प्रमाणपत्र वितरण व रांगोळी स्पर्धेचे बक्षिस वितरण करण्यात आले. मुख्य अतिथी श्री प्रशांत इंगळे तिगावकर यांनी उल्कृष्ट पद्धतीने शिविराचे आयोजन केल्याबद्दल शिविर संयोजक, शिविर प्रमुख, शिविरार्थी व ग्रामस्थांचे कौतुक केले. श्री जयंत कावळे यांनी अशी शिबिरे ग्रामस्थांसाठी विकासाची नवी दिशा देणारे ठरतात त्यामुळे अश्या प्रकारचे उपक्रम पुढेही राबविण्यात यावे अशी अपेक्षा व्यक्त केली. सरपंच मा. श्री पुरुषोत्तम भुतडा यांनी शिविराकरिता गावाची निवड करून गावकन्यांमध्ये मनपरिवर्तन घडवून सकारात्मक कार्य करण्याची प्रेरणा देण्याचे मोठे कार्य शिविराद्वारा झाले. असे उपक्रम पुढेही व्हावेत अशी अपेक्षा व्यक्त केली. प्राचार्य डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत यांनी अध्यक्षीय मार्गदर्शनात शिविराच्या माध्यमातून झालेली गावविकासाची कामे ग्रामस्थांनी पुढे न्यावीत व आदर्श ग्राम निर्माण करण्याकरिता सवांनी एकत्र येवून कार्य करावे असे आवाहन ग्रामस्थांना केले. शिविरामध्ये शिविरार्थांसोबत ग्रामस्थांचा सहभाग व सहकार्यावात आनंद व्यक्त केला. समारोप कार्यक्रमाचे आभारप्रदर्शन प्रा. मिलिंद माने यांनी केले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रा. सलीम शेख यांनी केले. कार्यक्रमाचा समारोप सामुदायिक प्रार्थना 'खरा तो एकची धर्म' ने झाला. शिविर समारोपाच्या भावस्थर्ता सोहळ्यानंतर शिविरादरम्यान राबविष्यात आलेले उपक्रम व रचनात्मक कार्याचा वसा आपल्या आयुष्यात जपण्याचा संकल्प करून शिविरार्थी व ग्रामस्थांनी साशूनयनांनी एकमेकांचा निरोप घेतला. अश्या प्रकारे पानवाडी येथील शिविर ग्रामविकासाची नवी दिशा देणारे ठरले.

शिविराच्या यशस्वीतेकरिता प्राचार्य डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत यांच्या दिशादर्शक मार्गदर्शनात, शिविर प्रमुख डॉ. राजेश देशपांडे यांच्या नेतृत्वात, प्रा. मिलिंद माने कार्यक्रम अधिकारी व प्रा. बीना सेंम्युअल, प्रा. गोपाल उपासे, प्रा. राजेन्द्र वरकल, प्रा. सलिम शेख, प्रा. मनोज येलटीवार, प्रा. देवेंद्र वसू, प्रा. शैलेंद्र जांभुळकर, प्रा. सुमेध धनवीज, श्री. सागर मोरे, श्री. सुभाष अलवाडकर, श्री. गौरव अंबाडरे, श्री. प्रफुल शंभरकर, श्री. संदीप गायकवाड, श्री. प्रशांत ढोक, श्री. नौशाद अली, श्री. आशिष भिवगडे, श्री. शुभम ढोक तसेच समस्त ग्रामस्थ वंधु आणि भगिनी तसेच शिविरार्थी युवक - युवतीनी अथक परिश्रम घेतले व यशाचे मानकरी झाले.

डॉ. राजेश देशपांडे
रा.से.यो. कार्यक्रम अधिकारी
श्रीकृष्णदास जाजू ग्रामीण सेवा महाविद्यालय,
पिपरी-वर्धा

डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत
प्राचार्य
श्रीकृष्णदास जाजू ग्रामीण सेवा महाविद्यालय,
पिपरी-वर्धा

विशेष शिबिर क्षणचित्रे

शिबिर उद्घाटन कार्यक्रम

शिबिर उद्घाटन कार्यक्रम

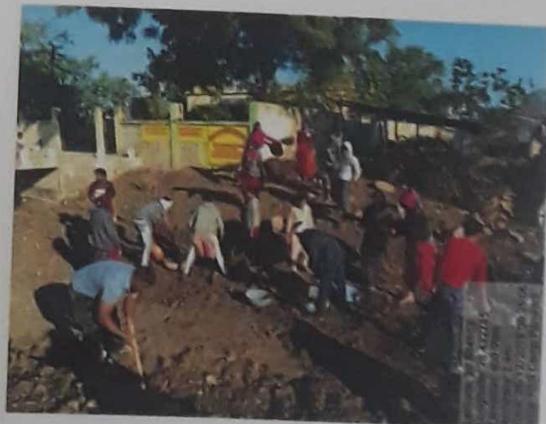
जागरादिंडी

जागरादिंडी

श्रमसंस्कार : नाला रुंदीकरण व खोलीकरण

श्रमसंस्कार : नाला रुंदीकरण व खोलीकरण

श्रमसंस्कार : स्मशानभूमि सौदर्यीकरण

श्रमसंस्कार : ग्रामस्वच्छता

श्रमसंस्कार : गाजरगवत निर्मलन

श्रमसंस्कार : ग्रामस्वच्छता

बौद्धिक सत्र : परसबाग व्यवस्थापन

बौद्धिक सत्र : पशुधन संवर्धन

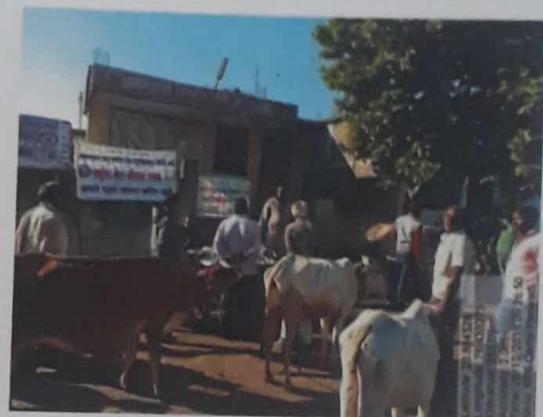
बौद्धिक सत्र : फलभाजी प्रक्रिया व्यवस्थापन

बौद्धिक सत्र : मशरूम उत्पादन व प्रक्रिया

योग व मेडिटेशन सत्र

पशुचिकित्सा कृती शिविर

आरोग्य तपासणी शिविर

स्वच्छता जागृती मार्गदर्शन

सांस्कृतिक कार्यक्रम : आम्ही लेकी कष्टकन्याच्या

सांस्कृतिक कार्यक्रम : थांबा काय करता?

लोकप्रबोधन : कीर्तन

रांगोळी स्पर्धा

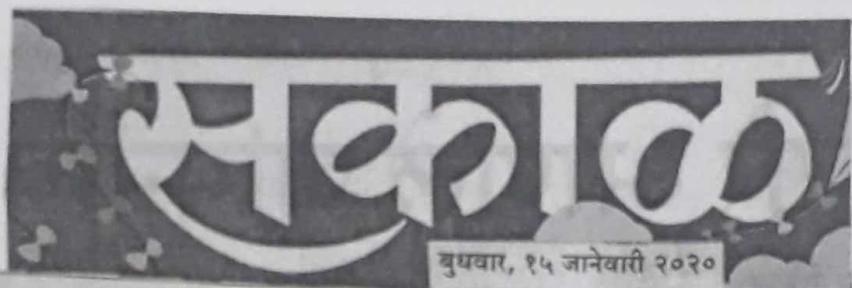

शिविर समारोप कार्यक्रम

शिविर समारोप कार्यक्रम

वृत्तपत्रीय कात्रणे

जाजू महाविद्यालयाच्या रासेयो पथकाचे पानवाडीत शिबिर

प्राचीन भूगोल

वर्ष, द. १५. - सेवन मुकुरामाना
मुख इसी रिक्त प्रतिबद्धता, जिसी
सेवन रात्रि तेज थोड़ा रात्रि व
प्रतिबद्ध यज्ञादी यज्ञा मंयुक्त
रिक्तमे रात्रि एकलाला व रात्रि व
भाव अभिवाकाशी मुकुरामानी रिक्तमे
यज्ञादी व रिक्तमे अवश्यक वर्णन
होते हो। तिक्तमे रिक्तिरामी-
प्रतिबद्ध रेता प्रतिविकाशव्या
कर्त्ता रात्रि नात्रि, विविध
प्रतिबद्धतापन, लोकप्रेषणाभक्त व
महेश्वरप्रत कर्त्ता तृष्णा विविधव्यावी
प्रतिबद्धतामी से रिक्तमे-

विनियोग्या दृष्टिरत्न कायदानामे
अप्यन्तं समूहं प्रसर्य एवं पुण्येत्वम्
कलाशू उपनिषद् होते, परेत्वा अतिथीं
महात् किंतु परिषेद्या शिखण
यज्ञाती वर्णी गणम्, पंचायत चालीसी
यज्ञाती शौरी चतुर्वर्षा, द्वारापाणी पंचायत
यज्ञाते ठारेता एवंय गायत्रिकावः,
प्रियाकारा अभिनवात् विकेत चम्पादेहे,
यज्ञादेवेन वर्णाव इत्यक्षिप्तम् संस्कारे
विभेदं वर्णते, स्वरूपे पूर्वान्तरं प्राप्तात्

खर्चः : पावनकाढी येचे अपदान करताना गमेलेचे स्वयंसेवक

મારી જાતિયાની હોંગે

सिविर कलालयी शिविरांनी द
प्राणस्थानी भ्रमसंकारकार्यकालीन गालवाई
खोलेकरण व खोलेकरण, एवं मसाई
घटकरात्रि निवास केले. तसेच
प्रिंसिपियांत उद्देश्य तपासारी शिविर
पहुँचिहिला कृती शिविर आयोगांनी
करव्यात असे. बौद्ध समाज द्वा
रा दीर्घ तक्रा या सेवाले हेतु

डॉ. एम. प्ल. कुलकर्णी, डॉ. प्राप्ति
पायाळ, प्रा. के. एन. वारसे, प्रा. एनेंड
जवे, डॉ. ए. बोंड. दुर्वे, प्रा. अवाजा
वडवळारे यांची विविध विकासवार
ग्रामस्थलीया व रिहिलिशन्या महाराष्ट्रानं
वेठे. महाराष्ट्र सामाजिक्या पण्युकुलाचा
व स्वचता विषयातीली ग्रामस्थलीया,
एकनंवरी व्यवस्थायाम, हाण्यांगोपुरुषां

लिखित जागरिती, प्रवर्द्धक भाषा
मध्ये, ऐसी होत तपें लिखि
वास्तविकतापक, लोकप्रियतापक
व फैसलापक कार्यक्रमे प्राप्तेन
करन्ता अदृ

लोकमान

पृष्ठे: १२+४+४ = २०, किंमत: ₹ 4.00

नागपूर, गुजरात, दि. २३ जानेवारी २०२०

युवाशक्ती रिबिरातून केला राष्ट्रीय एकात्मतेसह स्वच्छतेचा जागर

पानवाडीवासीयांची जिंकली मने : ग्रामस्थ्यांच्या सहकाऱ्याने विविध कार्यक्रम

त्रिकोण चूज त्रिवल्ली

अर्थीः तिलह नडुल व्यास गंगालिल
सोन्कादास जागू डापोने गोवा
द्वारापद्मन, पिपी ऐरील गारोपाल
मेंया दोक्तर पश्चक थ झारंपंचायज
पांचपाई चांचा भंगुता विधामोने
जानाही या गाये राट्टीब एक्कमल
इ बाच्चा पात्र अधिष्ठात्रातार्पि
कृष्णानी लिदि' अर्थात
ज्ञानान आत होते. शिवारात्री
प्राप्तवाया सहकारावै
प्रकृतिकामल्या कार्यत हातपार
ताता विदिध अभस्तकामल
कैवल्यउद्देशनमूलक थ परोक्षमूलक
कर्मानु परवाईवासीपायी बन
विद्वनी.

यहाँ विवरण दाते प्रायः अ. एवं शोधन कल्पना करन्ती अवधारणा विलेन्द्र उद्धाटन समाजभाला असलीन मिला चरित्रेखा विलग इ बाबूप मन्त्री अभासरी उपर्युक्त भाई विवाह मन्त्री सभापती हीतो पदा, वाराणा योनीस देवनगरे शोधन निरीक्षक संघ प्रबन्धकार्य उद्दीपकात अधिकारी विष्णु वर्मा, नक्कलीदारी कलान् अनुदिक्षक संस्कृते विनेश बाबू, सचिवालये लालूपांडु शोधन भुजा याची उपर्युक्ती होती, विविधता

जिपायनी परिवार स्वतंत्र मोहीम राष्ट्रियता

जागर दिंडीने ह्यायची गावक्यांची पहाट
 * गवाच्यांची लडी जलताणाही दररोप पहाट रिक्तिरामांगण गपायानील
 विषुवक्ष्यांची उपस्थिती जागर दिंडी निपाकी. या दिंडीचा स्वाधाराती
 गावातील घटेली स्वप्नघर तात्पर्यात एक गम शोधावी काळजवाचा त्यावृत्ते
 प्राठ दिसेला गावामध्ये जलताणावै व्यापारावै व्यापारावै पिकलं व्यापारावै
 व्यापार, मैदानी ढोक तसेव विषिष्य कांवळावै आयोगावै व्यापारावै जाने
 होते. याच गवाचील नारीकंसह बालकांची भोज सहभाग होता.

अत दिपाल्या कलापीत
विषयात्मी प्राप्तवान्वेषत वाच्यादे
वाच्यात्मीत्वा ए वै दीक्षण, रहे सप्ताह
ए पास उपायात्रि निरुद्ध खेळ, तसेच
विषयात्मीत्वा अठेच तापात्मी विषय,
पृथिवीकला पूर्णी रिक्षे आवाजक
कलापीत बाल, तसेच शान्तक
सप्ताहात्मी इ. दीक्षण, प्रा. भैरव

देवानुष, डॉ. ए.ए.ए.पुस्तकार्थी, प्र
प्रसाठ व्यपात्त, प्रा. के.ए. वार्ता, प्र
राजेश वर्ष, डॉ. ए.पी.पूर्ण, प्र
आकाश वाच्यात्मी वार्ता विषय
विषयात्मी वाच्यात्मी खेळ, वाच्यात्मी
शापाल्या वाच्यात्मी वार्ता विषय
विषयात्मीत्वा प्राप्तवान्वेषत ए व्यव्य
प्राप्तवान्वेषत, प्राप्तवान्वेषत,

आदी पिपासार पितृकिंतीच्छ्वे
लोकान्तरात्रौ जार्यक्षमं पेण्डात भवता.
प्राचीनिक आगोप केंद्र शरणाग्रा
याध्यापीयेनें पोग व मंडिरेन सरकी
पेण्डात जाने. सोबतच
सपातुजेठीपादक दीपक खड़ीकर
पाण्य भजनामा बाणि भाडोढ कैलीन
शाळेया लांकस्तिल कार्यक्रम पार
पडता. शिवायामा सपातुनीय
कार्यक्रमात महामाद् रुप्य किलान
पोधार्थे उपाध्यक्ष प्रशान्त हुँगे
तिगायक, यजन काट्ये, सरपंच
पुऱ्यांतर भ्रुता, उपसर्वं विलास
जावाम, सुकानी दोषणे, हातेव शिक्षण
सपितो अस्तु चात भ्रुत्य, त्रिलोकी
पर्वत नीलाम भर्ती, नुकायापक
स्वामराय पैठेह, दीपक लाहोटी व
प्राच्यस्य उपस्थित होते. शिवायामा
परस्तीतेकांठा जापान्त छ. चुरोल
कलापूर्ण वाच्या शारीरिकात शिविर
प्रायुक्त छ. एजेंस देशाहो, कालेज
भैषज्यकारी प्रा. विलिंद पारे, प्रा. विना
संन्यासी, प्रा. गोपाल उपासे,
प्रा. सत्येन हेतु, प्रा. एजेंस वरकरा,
प्रा. वरेत लेलीका, प्रा. वरा
प्रा. नाम्बुद्द, प्रामाणिकाम अविकारे
होक्ये, दुपालि थुरै, इन्होंन पटेल,
पील तुपाल, भावामा थोई, सुमित्र
दाह, शारीरिक विगाह, वैतर भावाम
प्राप्ति विवरण विवरण विवरण